

Almere

Staat van de Stad 2017

Voorwoord

Geachte lezer,

In februari van dit jaar is college van B&W begonnen met het samenstellen van een Staat van Almere. Voor u ligt de 'De staat van de stad 2017'. De Staat van de Stad mag gezien worden als de nalatenschap van het College van B&W. Met de ervaringen van de afgelopen jaren en een blik op de nabije toekomst geeft zij hiermee een handreiking aan degenen die straks het stokje overnemen.

De Staat van Almere is in het afgelopen halfjaar via het op een rij zetten van eigen onderzoeken en documenten tot stand gekomen. Dit betrof zowel statistisch als kwalitatief onderzoek. Deze Staat van de stad pretendeert niet een volledig compleet beeld te geven van het wel en wee van Almere en de Almeeders. Wel laat dit document volgens ons de belangrijkste aandachtspunten en opgaven voor de komende 10 jaar zien.

Dit document kunt u zien als een overzicht ordening van feiten en onderzoeksresultaten. Feiten, die pas kleur krijgen als er actief kleur aan gegeven wordt. Dat willen wij, als scheidend college, nadrukkelijk zo veel mogelijk vermijden. Het interpreteren en gebruiken van deze onderzoeken is aan u, de lezer. Het is aan de nieuwe raad en het nieuwe college of en hoe zij deze informatie betrekken bij hun in werk in de komende jaren.

Ik wens u veel leesplezier toe!

Met vriendelijke groet,
Het college

Inleiding

De Staat van de Stad is een tijdsdocument dat de huidige staat van Almere beschouwt in het licht van grote maatschappelijke trends. Trends die niet per se typisch Almeers zijn, maar in de Almeerse context een eigen betekenis krijgen, met concrete uitdagingen en kansen. De Staat van de Stad agendeert de opgaven waar Almere voor de komende 10 jaar voor staat.

De opgaven zijn bepaald niet nieuw. De afgelopen jaren zijn deze reeds geadresseerd en is gewerkt aan een vitaal en krachtig Almere. Het werk is echter nooit 'af'. De wereld staat niet stil en er voltrekken zich veranderingen in de samenleving en de economie. Om scherp zicht te houden waar het heen gaat met de stad is het belangrijk om op gezette momenten van een afstandje te kijken naar de grote lijnen om zo, waar nodig, een beetje bij te kunnen sturen. En het mag worden gezien als een uitnodiging aan partners in de stad en in de regio om samen met de gemeente te werken aan de opgaven waar Almere voor staat.

In dit document wordt allereerst een korte karakterschets van Almere gegeven, vergezeld van enkele *facts & figures*. Vervolgens gaan we in op verschillende trends en de maatschappelijke opgaven die daaruit voortvloeien. Dat gebeurt aan de hand van drie invalshoeken en hoofdstukken:

- Opbouw en dynamiek in samenleving
- Economie en arbeidsmarkt
- Kwaliteit van de leefomgeving

Bij de beschrijving van iedere invalshoek komen eerst algemene trends aan bod en wordt vervolgens ingegaan op de specifieke Almeerse situatie en aandachtspunten daarin. Naast inhoudelijke opgaven liggen er voor de gemeente Almere ook uitdagingen in de uitvoering; in het werken aan de grote opgaven voor de komende tien jaar en in de reguliere dienstverlening. De context waarin de gemeente opereert verandert en zij zal zich daar ook op moeten aanpassen. Dit wordt besproken in het laatste hoofdstuk *Werken aan Almere*.

Korte karakterschets van Almere

Jonge stad

De eerste woningen in Almere werden ruim 40 jaar geleden opgeleverd. Daarmee is Almere de jongste stad van Nederland en ook in de bevolkingssamenstelling is dat terug te zien. Het aandeel ouderen is bijna nergens zo laag als in Almere. Nieuwe aanwas zorgt er verder voor dat de stad jong blijft. Almere is aantrekkelijk voor gezinnen en bijna een op de vijf inwoners is jonger dan 15 jaar. Tegelijkertijd heeft Almere net als alle andere gemeenten te maken met vergrijzing. Toch blijft ook op langere termijn het aandeel ouderen nog een stuk onder het landelijk gemiddelde.

Groeiende stad

Almere is met ruim 200.000 inwoners qua inwonertal de achtste stad van Nederland. De afgelopen decennia is de stad stevig gegroeid. Woonden in 1985 nog zo'n 40.000 mensen in Almere, in 1995 was het inwonertal al gegroeid tot ruim 100.000 en in 2005 tot ruim 175.000. Almere heeft een belangrijke rol in het opvangen van de groei van de bevolking in de Noordvleugel van de Randstad. Met het Rijk zijn afspraken gemaakt dat Almere kan doorgroeien tot een stad van 350.000 inwoners.

Diverse stad

Almere is een stad met een diverse bevolking. Een groot deel van de bewoners is niet in Almere geboren. Iets wat niet verwonderlijk is als je kijkt naar haar korte bestaansgeschiedenis. Veel mensen komen uit de regio Amsterdam. Almere herbergt momenteel zo'n 160 verschillende nationaliteiten. Alleen Den Haag, Amsterdam en Rotterdam hebben een hoger aandeel mensen met buitenlandse afkomst dan Almere.

Stad van pioniers en doeners

De eerste bewoners van Almere waren echte pioniers. Ook in de nieuwe wijken die sindsdien gebouwd zijn, zijn de eerste bewoners telkens degenen die – vaak nog in afwachting van buurtvoorzieningen – bouwen aan een lokale gemeenschap en de weg banen voor de volgende bewoners. Dit pionieren is iets wat in het DNA van Almere is gaan zitten. De stad kent een geschiedenis van bouwexperimenten, innovatieve architectuur en is de bakermat van het op grote schaal ruimte geven aan zelfbouw. Het tekent de stad en kleurt de bevolking.

Middenklasse stad

Almere is een middenklasse stad. Het aandeel huishoudens met een middeninkomen is wat hoger dan gemiddeld in Nederland en het aandeel lage en hoge inkomens allebei wat lager. Ook qua opleidingsniveau is in Almere het aandeel middelbaar opgeleiden hoger dan landelijk. De verdeling is hier wel iets anders dan bij het inkomen. Het aandeel laagopgeleiden is namelijk ook hoger dan gemiddeld en het aandeel hoogopgeleiden is lager dan landelijk en voor een grote stad is dat opvallend. De meeste grote steden hebben juist een groot aandeel hoogopgeleiden.

Groenblauwe stad

Almere heeft een kenmerkende stedenbouwkundige structuur met haar meerkernige opbouw. Elk stadsdeel heeft een eigen centrum en staat redelijk op zichzelf. Verkeersstromen zijn gescheiden en in en tussen de stadsdelen is een hoofdrol weggelegd voor groen en water. Met ontwikkelingen als Tussen de Vaarten vervaagt de meerkernige opzet wel iets. De spil van de stad wordt gevormd door het Stadscentrum en het Weerwater, waarbij het centrum de belangrijkste stedelijke voorzieningen huisvest. Het karakter van groenblauwe stad zal met de Floriade 2022 een nieuwe impuls krijgen. Ook voegt de ontwikkeling van Almere Duin een bijzonder landschap toe aan het bestaande palet aan woonmilieus.

Diversiteit aan buurten

De huidige vijf stadsdelen hebben elk hun eigen sfeer en identiteit. Het groene Almere Buiten, het gastvrije Almere Haven, de landelijke omgeving van Almere Hout, het modern stedelijke en aan het strand grenzende Almere Poort en het centraal gelegen Almere Stad. De stadsdelen van Almere zijn opgebouwd uit een veelheid van buurten. Sommige buurten zijn nog volop in ontwikkeling, andere buurten dateren uit de beginjaren van Almere. Bovendien vormden diverse wijken het podium van experimenten op het gebied van stedenbouw en architectuur. Naast de karakteristieken van elk stadsdeel bepaalt dit ook het karakter van elke wijk.

Stad in de snelst groeiende regio van Nederland

Het dagelijks leven van Almeerders speelt zich niet alleen af binnen Almere. Veel bewoners werken elders of maken gebruik van voorzieningen in andere steden. Ook bedrijven opereren tot ver over de gemeentegrenzen. Almere maakt onderdeel uit van de Noordvleugel van de Randstad en heeft, strategisch gelegen in Midden-Nederland, relaties met de verschillende omliggende regio's. Almeerders zijn echter vooral georiënteerd op de regio Amsterdam. De groei van Almere is sterk afhankelijk van de groei van de Noordvleugel, maar ook van haar rol in deze regio. Almere heeft momenteel een belangrijke regionale functie als stad waar je ruim en betaalbaar in een groene omgeving kunt wonen met stedelijke voorzieningen in de directe nabijheid en de hoofdstad om de hoek.

Duurzame innoverende stad

Zo'n tien jaar geleden zijn met de *Almere Principles* de uitgangspunten voor het werken aan een duurzame stad benoemd. Waarbij het gaat om sociale en economische duurzaamheid en een duurzame leefomgeving. Deze uitgangspunten zijn eigenlijk niet veel anders dan een actualisatie van doelstellingen uit het verleden. In de afgelopen decennia is Almere een levensgroot laboratorium geweest waarin tal van nieuwe systemen zijn ontwikkeld en toegepast in dienst van een gezond leefmilieu. Daar dankt Almere bijvoorbeeld haar groenblauwe structuur en uitgebreide netwerk van stadsverwarming aan. Het op een innovatieve manier werken aan een duurzame stad zit in het DNA van Almere.

Almere principes

De *Almere Principles* vormen sinds 2009 het richtsnoer voor het werken aan Almere. Duurzaamheid is daarbij de rode draad, waarbij het zowel gaat om ecologische als om sociale en economische duurzaamheid. Een stad moet bestand zijn tegen veranderingen, ze moet veerkracht hebben, ze moet zichzelf in de jaren of eeuwen van haar bestaan telkens weer kunnen vernieuwen. De zeven principes:

1 Koester diversiteit

Om de stad te verrijken, erkennen wij diversiteit als een bepalend kenmerk van robuuste ecologische, sociale en economische systemen. Door op ieder terrein diversiteit te waarderen en aan te moedigen, zal Almere gedijen als een stad die rijk is aan variatie.

2 Verbind plaats en context

Om de stad te verbinden, zullen wij haar identiteit verankeren en versterken. De stad zal vanuit eigen kracht en tot wederzijds voordeel actieve relaties onderhouden met de haar omringende gemeenschappen in breedste zin.

3 Combineer stad en natuur

Om de stad betekenis te geven, zullen wij bewust streven naar unieke en bestendige combinaties van het stedelijke en het natuurlijke weefsel, en naar een verhoogd besef van de menselijke verbondenheid met de natuur.

4 Anticipeer op verandering

Om op de evolutie van de stad voort te bouwen, zullen wij een ruime mate van flexibiliteit en aanpasbaarheid in onze plannen en programma's opnemen, en daarmee onvoorspelbare kansen voor toekomstige generaties mogelijk helpen maken.

5 Blijf innoveren

Om de stad vooruit te brengen, zullen wij nieuwe en verbeterde processen, technologieën en infrastructuren aanmoedigen en experimenten en kennisuitwisseling ondersteunen.

6 Ontwerp gezonde systemen

Om de stad te verduurzamen, zullen wij in onze stedelijke systemen 'cradle-to-cradle'-oplossingen benutten, in het besef van de onderlinge afhankelijkheid van ecologische, sociale en economische gezondheid op ieder schaalniveau.

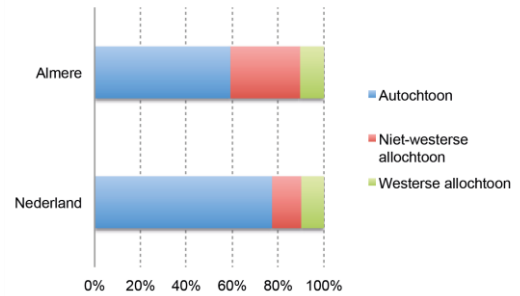
7 Mensen maken de stad

Vanuit de erkenning dat burgers de drijvende kracht zijn in het maken, behouden en verduurzamen van de stad, ondersteunen wij hun streven om hun unieke mogelijkheden te verwezenlijken, met bezieling en waardigheid.

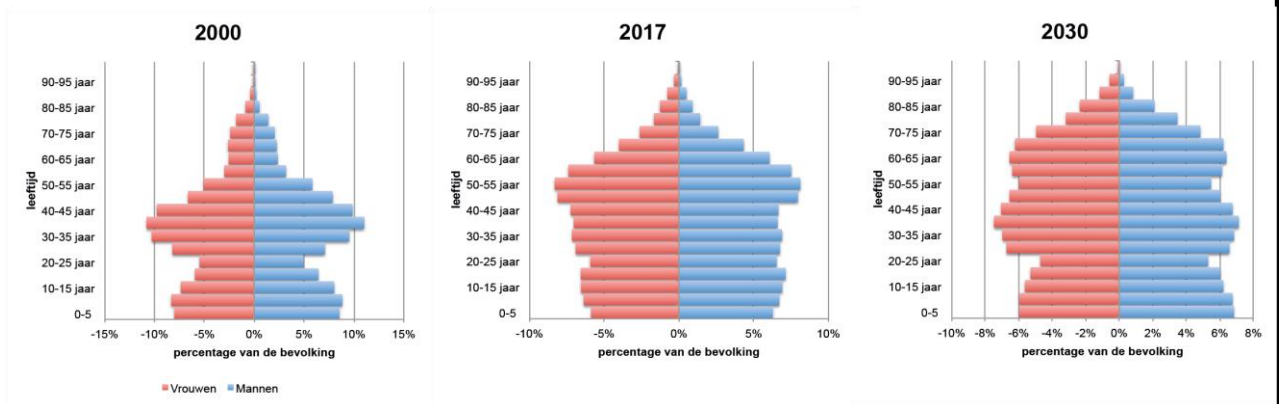
Inwonertal gemeente Almere op 1-10-2017
bron: Gemeente Almere

Totaal aantal inwoners Almere	203.086
Almere-Stad	108.725
Almere-Buiten	55.964
Almere-Haven	22.636
Almere-Poort	12.959
Almere-Hout	2.377
Overig gebied	425

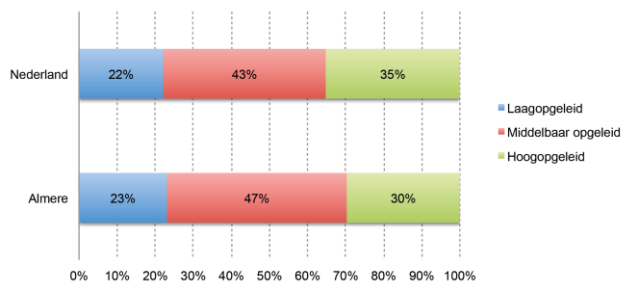
Aandeel inwoners met buitenlandse afkomst, 2017
bron: CBS

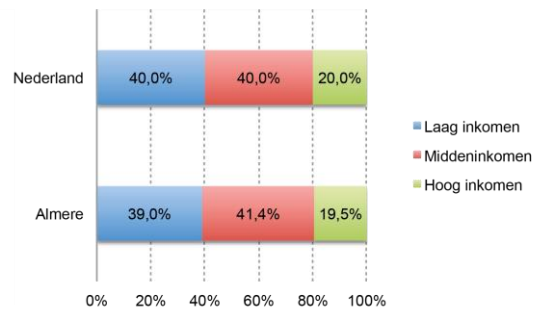
Leeftijdsopbouw bevolking Almere in 2000, 2017 en 2030
bron: CBS

Opleidingsniveau beroepsbevolking, 2016
bron: Waarstaatiegemeente.nl

Inkomensverdeling op basis van gestandaardiseerde huishoudeninkomens, 2014
bron: CBS

1. Opbouw en dynamiek in samenleving

Trends

De samenleving verandert. Er zijn demografische veranderingen als vergrijzing en het diverser worden van de bevolking door migratie.¹ Daarmee komt er meer vraag naar zorg en zal het functioneren van de gemêleerde en multiculturele samenleving een nog belangrijker vraagstuk worden. Daarnaast is de leefwereld van mensen de afgelopen tijd complexer geworden met een toename van onzekerheid en tegelijkertijd meer nadruk op zelfredzaamheid.

In de arbeidsmarkt is de baan zekerheid onder druk komen te staan. Flexibilisering is daar een belangrijke oorzaak van. Bovendien heeft de crisis doen inzien dat een vast contract ook onzekerheden met zich meebrengt en voor de nabije toekomst zorgt automatisering voor verdere onzekerheid. Dit laatste zal leiden tot meer vraag naar hoogopgeleid personeel en werk dat verandert van aard. In de arbeidsmarkt groeit het belang van iemands capaciteiten en sociale netwerk. Deze ontwikkelingen zorgen met name voor toenemende onzekerheid bij de groep die tot voor kort een stabiele (inkomens)positie had: de middeninkomens en middelbaaropgeleiden.

Op het gebied van zorg en welzijn is de onzekerheid gegroeid door de hervormingen. In deze hervormingen staat zelfredzaamheid centraal, maar het is ingewikkeld om voor benodigde en nog beschikbare ondersteuning de weg in de zorgsystemen te vinden. Mondige burgers laten van zich horen, met burgerinitiatieven zorgen mensen voor hun eigen vangnet. Ook hier neemt het belang van individuele capaciteiten en sociale netwerken toe. Wel groeit de maatschappelijke aandacht voor de grenzen die er aan zelfredzaamheid zitten en voor de waarde van persoonlijke contacten in ondersteuning.

Met deze veranderingen kunnen verschillen in de samenleving toenemen. Het onderscheid tussen *haves* en *have nots* – diegenen met of zonder inkomen, werk of gezondheid – verschuift richting *cans* en *cannots*: mensen die juist wel of niet voor zichzelf kunnen opkomen en hun weg kunnen vinden in de systemen en digitaliserende wereld. Opleiding, leeftijd en afkomst lijken daarbij de nieuwe scheidslijnen te worden. Een dynamiek die verder versterkt wordt door individualisering en sociale media waardoor mensen makkelijker in contact komen met gelijkgezinden, maar andersdenkenden juist minder tegenkomen. Deze verschillen kunnen tot uiting komen in buurten, maar ook tussen buurten in een stad, tussen steden in een regio en tussen regio's.

Het is zaak oog te hebben voor de scherper wordende scheidslijnen in de samenleving. Als je de ander weinig tegenkomt, is het moeilijker je in te leven in de ander. Groepen kunnen van elkaar vervreemd raken en onderling wantrouwen kan groeien. Ook kan het kansongelijkheid, criminaliteit en radicalisering voeden. Een belangrijk maatschappelijk vraagstuk in dit licht is hoe solidariteit in deze context vorm krijgt en hoe een inclusieve en veerkrachtige samenleving gewaarborgd blijft.²

Almere

Almeeders afhankelijk van de gemeente

Almere heeft de uitstraling van een aangename suburb, maar is tegelijkertijd een grote stad. Vergeleken met andere grote steden gaat het over het algemeen goed met de Almeerse bevolking. Maar net als andere grote steden heeft Almere ook een grote groep inwoners die afhankelijk zijn van de gemeente. Er is een aantal aandachtspunten wat dat betreft. Zo is het werkloosheidspercentage wat aan de hoge kant, hoger dan bijvoorbeeld in Amsterdam. Daarbij komt wel dat de daling van de werkloosheid de afgelopen jaren iets sterker dan is dan landelijk.³ De beroepsbevolking is relatief conjunctuurgevoelig. Jongere werkzoekenden komen na de crisis snel weer aan het werk. Daar staat tegenover dat dit voor (veelal laagopgeleide) ouderen en ook vrouwen (oververtegenwoordigd in middenberoepen) met de veranderende arbeidsmarkt moeilijker is.

¹ De afgelopen 40 jaar kende Nederland een positief migratiesaldo en ook de komende decennia zal dit naar verwachting ook het geval zijn (Bron: SCP, *De toekomst tegemoet*).

² Verder lezen: SCP, *De toekomst tegemoet*, Den Haag, 2016; WRR (2017), *De val van de middenklasse?*, Den Haag

³ Tussen 2014 en 2016 was er landelijk een daling van 7,5% naar 6,1% en in Almere van 10,5% naar 8,3%.

Het aandeel huishoudens dat gebruik maakt van een of meer sociale regelingen is in Almere hoger dan in veel grote steden en hoger dan gemiddeld in Nederland. Het aandeel huishoudens met meerdere (meer dan vier) sociale regelingen komt echter overeen met het landelijk gemiddelde. En hoewel het aandeel huishoudens met een laag inkomen meevalt, groeit een op de acht kinderen op in een minimahuishouden. Een grote rol bij armoede onder kinderen speelt het opgroeien in een eenoudergezin. Het aandeel eenoudergezinnen is in geen enkele grote stad zo hoog als in Almere. Opgroeien in een eenoudergezin heeft vaak negatieve invloed op de schoolprestaties en leefgewoonten van kinderen. In Almere is overgewicht – een belangrijke veroorzaker van mentale en lichamelijke problemen – een groot en groeiend probleem onder volwassenen, maar ook onder kinderen.⁴

De nadruk op zelfredzaamheid in de arbeidsmarkt en op het gebied van zorg en welzijn is voor mensen met een sociaaleconomische achterstand soms een grote opgave. Dit heeft ook gevolgen voor kinderen, die als vanzelfsprekend niet zelfredzaam zijn. Voor hen dreigt kansenongelijkheid. De aanpak van deze problematiek vraagt om maatwerk.

Geslaagde middenklasse stad, maar ook 'onzekere' middengroep

Almere is een stad van de geslaagde middenklasse. Het aandeel middeninkomens en middelbaar opgeleiden is hoger dan gemiddeld in Nederland. Voor een groot deel bestaat deze middengroep uit 'sociale stijgers'. Mensen die er vergeleken bij hun ouders op vooruit gegaan zijn qua inkomen en opleiding. Ontwikkelingen in de arbeidsmarkt zorgen echter voor meer onzekerheid bij deze groep. Deze ontwikkelingen hebben voornamelijk niet tot gevolg dat er minder banen zijn in de middenberoepen, maar wel daalt het gemiddeld inkomen dat ermee verdiend kan worden. Nu al zijn er middenklasse gezinnen die het met slechts één inkomen niet meer redden. Daarnaast vermindert door toename van het aandeel hoogopgeleiden in de beroepsbevolking de waarde van een mbo-diploma en met flexibilisering van werk is er minder kans op een vaste baan. Een groot deel van de middenklasse redt zich in deze context wel, maar er is ook een kwetsbare groep. Dat zijn vooral mbo'ers met een routinematige, administratieve baan of een verzorgend of dienstverlenend beroep. Zij hebben een grotere kans op baanverlies of een laag inkomen. Als aanvullende inkomsten ontbreken, bijvoorbeeld door verlies van een partner of door baanverlies van een partner, is sociale daling een feit.⁵ Met de grote vertegenwoordiging van de middenklasse in de Almeerse samenleving zullen deze ontwikkelingen ook in Almere gevolgen hebben. Nu al heeft Flevoland de hoogste werkloosheid onder mbo'ers van alle provincies in Nederland.

Veranderende woningbehoefte

De veranderingen in de samenleving maken dat ook de woningbehoefte verandert. Zo groeit het aandeel een- en tweepersoonshuishoudens en daarmee de behoefte aan kleinere woningen en nabijheid van voorzieningen. Een belangrijke aanjager hiervan is de vergrijzing. Omdat ouderen langer thuis blijven wonen, gaat er bovendien meer aandacht uit naar levensloopbestendige wijken. Door de groei van eenpersoonshuishoudens en toename van het aantal zzp'ers en flexwerkers groeit daarnaast de vraag naar betaalbare woningen. Tot slot betekent een diversere wordende bevolking ook meer diversiteit in woonvoorkeuren. Daarbij dient aangetekend te worden dat dit niet uniek is voor Almere, maar desalniettemin wel een belangrijke opgave is waar Almere voor staat.

Verschillen en vervreemding

Almere heeft een diverse bevolking. De samenstelling van de bevolking verschilt echter van buurt tot buurt en hoewel veel buurten gemiddeld gemengd zijn, is in sommige gebieden sprake van een concentratie van mensen van buitenlandse afkomst of juist van een concentratie van autochtonen. Ook op het gebied van sociaaleconomische problematiek is sprake van concentratie in bepaalde gebieden. Veelal zijn dit de wat ouderen buurten van de stadsdelen Stad, Haven en Buiten, zoals Staatsliedenbuurt, Stedenwijk, de wijken in en rondom het centrum van Almere Haven en de Molenbuurt en Bloemenbuurt in Buiten.⁶ Er is sprake van concentraties van mensen die het lastig hebben wat zichtbaar wordt in de sociaal-economische situatie van mensen, de bevolkingssamenstelling van buurten en de leerlingpopulatie van scholen. Met deze verschillen tussen buurten en scholen is segregatie langs etnische en sociaaleconomische lijnen een aandachtspunt en daarmee vervreemding tussen groepen in de Almeerse samenleving. Tegelijkertijd kan net zo goed binnen een buurt sprake zijn van vervreemding als er geen contact is tussen burens met verschillende achtergronden. Samen met onderwijs zijn sport en cultuur middelen voor het faciliteren van ontmoeting,

⁴ Bron: Waarstaatjegemeente.nl en Gemeente Almere, *Trendanalyse sociaal domein*, 2012.

⁵ WRR (2017), *De val van de middenklasse?*, Den Haag

⁶ Bron: www.cbsinuwbuurt.nl

ontwikkelen van omgangsvormen, ontplooiën van de eigen talenten en het verruimen van de eigen blik en daarmee voor het tegengaan van kansenongelijkheid en segregatie.

Veiligheid en criminaliteit

De criminaliteit in Almere zit sinds 2013 in een dalende lijn en de veiligheidsbeleving van de inwoners vertoont een stijgende trend. Almere is een relatief veilige stad, zo toont ook de 28^e positie in de AD Misdaadmeter. Maar tegelijkertijd is er sprake van grootstedelijke veiligheidsproblematiek. Deze is voor een deel zichtbaar – voor het oog en in cijfers – en voor een deel ook niet. Net als elders is er in Almere een verschuivende trend naar minder zichtbare en ondermijnende vormen van criminaliteit, zoals fraude, witwassen, drugshandel en mensenhandel. Ook jeugdgroepen die steeds meer een fluïde karakter krijgen kunnen in dit verband worden genoemd. Technologische ontwikkelingen en digitalisering zijn mede debet aan de verschuiving in criminaliteit. Naast de uitdaging om het onzichtbare meer zichtbaar te maken en aan te pakken, is een tweede uitdaging de verdere verbinding tussen veiligheid en het sociaal domein. Daarmee kan de persoonsgerichte aanpak rond verwarde personen, probleemjongeren, woonoverlast en huiselijk geweld verder vormgegeven worden. Tenslotte zullen ook thema's als High Impact Crimes (zoals woninginbraak, straatroof, geweld en overvallen) en radicalisering de komende jaren aandacht blijven vragen.

Toekomstige opgaven:

- > Het omgaan met kansenongelijkheid van opgroeiende Almeerders
- > Oog hebben voor de veerkracht van de 'onzekere' middengroep
- > Veranderingen in de samenleving leiden tot een andere woningbehoefte
- > Het omgaan met de mogelijke vervreemding tussen groepen in de Almeerse samenleving

1. Economie en arbeidsmarkt

Trends

Aangezwengeld door mondialisering en digitalisering is kennis een steeds grotere rol gaan spelen in de economie. Innovatie is de sleutel geworden voor een goede concurrentiepositie en economische groei. Met innovatie werken bedrijven aan efficiëntere productie- en bedrijfsprocessen, nieuwe producten en diensten en duurzamere (circulaire) businessmodellen. Dat doen zij in een dynamisch ecosysteem dat bevolkt wordt door grote en kleine bedrijven (startups) waartussen veelvuldig kennisuitwisseling plaatsvindt. Kijken we naar waar innovatie goed gedijt, dan is dat in een regio met een goede kennisinfrastructuur, een sterk ontwikkeld bedrijfsleven met clusters van een bepaald type bedrijvigheid, een grote arbeidsmarkt met een goed opgeleide en ondernemende beroepsbevolking, een aantrekkelijke leefomgeving, plekken die uitnodigen voor ontmoeting en kennisuitwisseling, en een goede bereikbaarheid.

In het werken aan de lokale economie gaat tegenwoordig veel aandacht uit naar het *daily urban system*: het patroon dat ontstaat uit de optelsom van dagelijkse verplaatsingen voor werk, onderwijs en grootstedelijke voorzieningen en dat de reikwijdte van de functionele regio bepaalt. In de afgelopen decennia zijn deze *daily urban systems* met toegenomen mobiliteit groter geworden. Wel is er een verschil tussen groepen in de samenleving. Zo reizen ouderen en laagopgeleiden over het algemeen minder ver dan jongeren en hoogopgeleiden. En waar die eerste groep zich vooral binnen de direct omringende regio verplaatst, reizen hoogopgeleiden vaker van grote stad naar grote stad. Zij zorgen daarmee voor het ontstaan van een grootstedelijk netwerk. Tussen deze grote steden is veel uitwisseling, waarmee deze steden elkaar als het ware aanvullen en versterken. Je kan prima wonen in de ene stad en werken in de andere. Met het oog op deze *daily urban systems* komt er in ruimtelijk-economisch beleid meer aandacht voor *borrowed size* en *borrowed quality*. Met goede verbindingen kunnen steden profiteren van elkaars voorzieningen en economische specialisatie en is sprake van een groter draagvlak voor die voorzieningen en een grotere arbeidsmarkt. Steden zouden meer moeten streven naar complementariteit dan dat zij onderling concurreren. Is dit niet het geval, dan kan de nabijgelegen goed presterende grotere stad al snel een 'agglomeratieschaduw' werpen; zij trekt de dynamiek in de regio naar zich toe ten koste van andere plaatsen in de omgeving.⁷

Met de veranderingen in de economie verandert de vraag naar ruimte voor bedrijvigheid. Er is minder vraag naar monofunctionele werklocaties en meer naar omgevingen waar werken gemixt is met andere functies. Dat varieert van dynamisch stedelijke interactiemilieus, tot campussen, woongebieden met ruimte voor bedrijvigheid en state-of-the-art bedrijventerreinen voor bedrijven die niet goed met gevoelige functies te mengen zijn. Uiteraard zijn er ook gebieden nodig met goedkope bedrijfsruimte en broedplaatsen, om ruimte te geven aan kleinschalige stadsverzorgende bedrijvigheid, beginnende bedrijfjes en experiment. De opkomst van e-commerce heeft tot gevolg dat de vraag naar logistiek vastgoed groeit. Die vraag varieert van grote distributiecentra langs belangrijke transportroutes tot strategische logistieke hubs aan de stadsrand voor de stadsdistributie. In de detailhandel neemt de vraag naar ruimte juist af, hetgeen leidt tot winkelleegstand. Hier is in grote steden met aantrekkelijke binnensteden minder sprake van dan elders.

De veranderingen in de economie hebben ook invloed op de arbeidsmarkt en leiden daar tot professionalisering en flexibilisering. Bij dat eerste gaat het over de groei van de vraag naar hoogopgeleid personeel en de afname van vraag naar laaggeschoolden. Het aantal banen waarvoor een mbo-opleiding nodig is, blijft voorsnog op peil. Wel verandert met digitalisering de aard van het werk en de vraag naar personeel en leidt dit niet zelden tot een mismatch op de arbeidsmarkt: vraag en aanbod sluiten niet goed op elkaar aan. In de arbeidsmarkt groeit het belang van aanpassingsvermogen en daarmee ook het belang van continue bijscholing. Dit wordt versterkt door flexibilisering van de arbeidsmarkt. Een goed functionerende arbeidsmarkt kenmerkt zich door een ondernemende beroepsbevolking die haar eigen capaciteiten blijft ontwikkelen en een professioneel netwerk onderhoudt.⁸

⁷ P. Tordoir e.a. (2015), *De veranderende geografie van Nederland*, Amsterdam; en E. Meijers e.a. (2015) *De concurrentiepositie van Nederlandse steden*, Platform31: Den Haag.

⁸ WRR (2017) , *De val van de middenklasse?*, Den Haag

Almere

Positieve dynamiek in de regio

De economie van Almere is voor een groot deel afhankelijk van de economische dynamiek van de regio en van de regionale arbeidsmarkt. Het *daily urban system* van Almere toont vooral sterke ruimtelijk functionele relaties binnen de metropoolregio Amsterdam. Pendelstromen, koopkrachtstromen en gebruik van stedelijke voorzieningen richten zich vooral op deze regio. De metropoolregio Amsterdam is een economisch sterk groeiende regio, met Amsterdam als motor. Dat biedt kansen voor Almere. Tegelijkertijd was er de afgelopen jaren sprake van een regio van verschillende snelheden. Met Amsterdam en de Haarlemmermeer (Schiphol) als snel groeiend en daarnaast een traag groeiend (waaronder Almere) en zelfs krimpend deel van de metropoolregio.⁹ In de aantrekkingskracht van Amsterdam schuilt ook een bedreiging in dat zij de dynamiek naar zich toetrekt. Het is voor Almere een uitdaging om haar identiteit te versterken en zich met een onderscheidend profiel in de regio te ontwikkelen.

In het grootstedelijke netwerk dat wordt gevormd door de dagelijkse verplaatsingen en verhuisbewegingen van jongeren en hoogopgeleiden groeien sommige knopen zeer snel, zoals centrale steden als Amsterdam en Utrecht. Almere heeft in dit speelveld nog geen gevestigde positie. Wel heeft het over de afgelopen jaren een redelijk stabiele instroom als het gaat om inkomen. Bijna 70 procent van de instroom van huishoudens uit Amsterdam heeft een inkomen van modaal tot bovenmodaal wat niet afwijkt van Amstelveen of Haarlemmermeer. Ook ontwikkelt Almere zich langzamerhand tot een studentenstad. Daarnaast wordt de relatie met de Utrechtse regio steeds betekenisvoller. Steeds meer Almeerders gaan werken in de regio Utrecht en vice versa.

Met de aanleg van de Hanzelijn is een directe verbinding met Zwolle tot stand gebracht waarmee Almere een belangrijk knooppunt is geworden op de verbinding van de regio Amsterdam met het oosten en noorden van het land. Daarmee liggen er kansen voor Almere om een poortfunctie te vervullen tussen het noordoosten van Nederland en de rest van de metropoolregio Amsterdam. De groei van Lelystad Airport, de beoogde ontwikkeling rondom station Station Almere Centrum en de Floriade versterken dit verder.

Qua bereikbaarheid wordt de verbinding Amsterdam-Almere momenteel in de spits gekenmerkt door files en overvolle treinen. De investeringen in de verbreding van de A6, A1, A9 en ring A10 moeten hier voor verbetering zorgen. Om de frequentie, reistijd en betrouwbaarheid van de treinverbinding Amsterdam-Almere-Schiphol te verbeteren is en wordt geïnvesteerd in deze spoorcorridor op middellange termijn (tot 2025). Er zijn wel zorgen over voortgang en inpassingsvraagstukken. Voor de langere termijn zijn met het oog op verdere groei nieuwe investeringsbeslissingen vanuit het Rijk op deze corridor noodzakelijk. Een IJmeerverbinding is daarbij nog steeds een perspectief dat voor de ontwikkeling van de regio van grote betekenis kan zijn. De verbinding met Utrecht is vooral per openbaar vervoer nog voor verbetering vatbaar. Tegelijkertijd staan ook op de A27 dagelijks files. Met de groei in Hout en Oosterwold zal dit knelpunt, zo is de verwachting, alleen maar toenemen.

Een betere verbinding met Amsterdam en Utrecht en de verdere regio – zowel in bereikbaarheid als functioneel – kan de onderlinge samenhang versterken. Daarmee kan Almere in de Noordvleugel van de Randstad hoekpunt worden van een driehoek met als hoekpunten drie krachtige steden (Amsterdam, Utrecht en Almere) en ontwikkelingsassen daartussen. Iets wat niet alleen goed is voor Almere, maar ook voor de regio als geheel.

Nog niet uitgekristalliseerde economische structuur

Eigen aan een nieuwe stad als Almere is dat de economische structuur nog niet is uitgekristalliseerd. Dat is terug te zien in de lokale werkgelegenheid. Per 1.000 inwoners tussen de 15 en 64 jaar zijn er in Almere slechts 581 banen. Steden met een vergelijkbare omvang (tussen de 100.000 en 300.000 inwoners) hebben gemiddeld 825 banen. Van de Almeerders werkt momenteel 57 procent buiten de eigen gemeente.¹⁰ Hoewel de bereikbaarheid van banen in de regio redelijk goed is, zal voor de aantrekkingskracht van Almere en economische veerkracht de eigen economische structuur versterkt moeten worden. Een uitdaging daarbij is dat bedrijvigheid zich niet gemakkelijk verplaatst. Het economisch profiel van Almere is momenteel heel divers met groothandel en zakelijke dienstverlening als de grotere sectoren. Sinds enkele jaren zet de gemeente in op excellent gastheerschap om de diversiteit van ondernemers goed te kunnen

⁹ Gemeente Amsterdam (2017), *Economische Verkenningen Metropoolregio Amsterdam 2017*

¹⁰ Bronnen: www.waarstaatjegemeente.nl en Statline CBS.

bedienen. Daarnaast werkt de gemeente aan een clusteraanpak om de economische structuur te versterken. Daarbij staan maatschappelijke vraagstukken centraal (gezonde stad, circulaire economie en big data-toepassingen/smart society) en wordt voortgeborduurd op de groenblauwe structuur van Almere, de agrarische dynamiek in de regio en het feit dat Almere met een bijna volledige dekking met glasvezel een sterk ontwikkelde digitale infrastructuur heeft.

Werklandschap met gedeeltelijke mismatch

Almere heeft een aantal relatief nieuwe werklocaties en biedt daarmee een aantrekkelijke vestigingslocatie voor bedrijven. Er is echter sprake van een overaanbod aan nieuwe bedrijventerreinen, terwijl het tegelijkertijd een opgave is om op de korte termijn kavels geschikt te maken voor de ruimtevraag vanuit logistieke bedrijven. Het aanbod sluit niet goed aan op de vraag. Daarnaast kent Almere ook enkele verouderde bedrijventerreinen (o.a. De Vaart 1-3 en De Steiger) en het verouderde kassengebied Buitenvaart. Ook in de kantorenmarkt is er sprake van overaanbod. Bijna een derde van de vierkante meters kantoorruimte staat leeg, waarvan de helft structureel.¹¹ Dat is fors hoger dan landelijk. Ook hier geldt dat het aanbod niet goed aansluit op de vraag, die zich meer concentreert op centrale multimodaal bereikbare locaties. Tot slot kenmerkt Almere zich door scheiding van wonen en werken en is er in het huidige economische klimaat behoefte aan meer mogelijkheden voor bedrijvigheid in de woongebieden.

Sterke middenklasse, maar minder hoopgeleiden

Almere heeft een beroepsbevolking die zich kenmerkt door een bovengemiddeld aandeel middelbaar opgeleiden, een hoog aandeel laagopgeleiden en een beperkt aandeel hoogopgeleiden. In de huidige en toekomstige economie waar de vraag naar hoogopgeleiden groeit, zorgt de huidige samenstelling van de beroepsbevolking voor een wat kwetsbare uitgangspositie. Daar komt bij dat laag- en middelbaar opgeleiden minder bereid zijn (ver) te reizen voor werk dan hoogopgeleiden. Uitdaging is om te zorgen voor voldoende werkgelegenheid voor deze beroepsbevolking en om hoogopgeleiden te trekken. Een belangrijk aandachtspunt daarbij is de mismatch op de arbeidsmarkt, hetgeen zich voordoet op alle niveaus en wat met automatisering en robotisering versterkt wordt. Op regionale schaal kan dit aangepakt worden met het in beeld brengen van de vervangingsvraag en gericht sturen op opleidingen. Een ander aandachtspunt is dat *quality of life* voor hoogopgeleide (buitenlandse) werknemers steeds belangrijker is in hun keuze voor waar te werken en wonen. Dat gaat over een aantrekkelijke leefomgeving met goede voorzieningen en bereikbaarheid. Daar hoort ook een sterk aanbod primair en voortgezet onderwijs voor hun kinderen bij. Een bedreiging op dit gebied is het aanstaande (en nu al aanwezige) lerarentekort. Een kans is dat Almere de laatste jaren groeit als studentenstad. Deels door het groeiend aantal opleidingen in Almere, deels door de druk op de woningmarkt in nabijgelegen studentensteden, zoals Amsterdam.

Ondernemerschap

Economische groei wordt voor het merendeel gerealiseerd door al bestaande bedrijven, maar daarbij is uitwisseling en interactie tussen grote en kleine (startende) bedrijven van groot belang. De groei van het aantal startende bedrijven is een uiting van economische dynamiek in een stad. In Almere is het aantal bedrijfsvestigingen sinds 2010 sterk toegenomen. Dat is gekomen door toename van het aantal eenpersoonsbedrijven (zzp'ers) – waarbij het aandeel zzp'ers in de beroepsbevolking met 7,2 procent overigens lager ligt dan landelijk (7,5 procent) en veel lager dan in de vier grote steden (9,6 procent). Het aantal grotere bedrijven is stabiel gebleven. Startende bedrijven groeien dus weinig door. Persoonlijke begeleiding van ondernemers en verbetering van financieringsmogelijkheden kunnen hier verandering in brengen.

Beperkte, maar groeiende, kennisinfrastructuur

Almere heeft een breed aanbod mbo-opleidingen. In het streven naar een betere aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt is de afgelopen jaren veel gedaan, maar het verder verbeteren en actualiseren van het onderwijs blijft een belangrijke opgave. Naast diverse mbo-opleidingen huisvest Almere sinds enkele jaren ook de hbo-instellingen Windesheim en Aeres. Er worden opleidingen aangeboden op het gebied van business, management & recht, onderwijs, techniek & ICT, welzijn & gezondheid en op het gebied van natuur, voedsel, water en energie. Begin 2017 is daarnaast de Flevocampus gestart. Studenten, onderzoekers en bedrijven werken hier samen aan vraagstukken rond de stedelijke voedselvoorziening. Hiermee krijgt Almere een steeds sterker kennisprofiel. Verdere ontwikkeling van het

¹¹ Van Westrhenen Voerman (2016), *Marktrapport bedrijfsruimte en kantoorruimte Almere & bedrijfsruimte Lelystad*; Cushman & Wakefield (2017); Plabeka Monitor 2016,

aanbod van hbo-opleidingen en toevoeging van wetenschappelijk onderwijs kan de kennisinfrastructuur verder versterken en daarmee ook het vestigingsklimaat van Almere.

Innovatie voor een duurzame stad

Almere profileert zich steeds sterker als duurzame stad en is daar ook ambitieus in. Het streven is om in 2020 energieneutraal en een stad zonder afval te worden en in de clusteraanpak staan circulaire economie en gezonde stad centraal. De groenblauwe structuur van de stad biedt daarbij volop kansen en aanknopingspunten voor voedselproductie, energieproductie en grondstoffenwinning. Voor de verwezenlijking van de ambities is innovatie nodig. Momenteel wordt daar al op verschillende manieren aan gewerkt. Denk aan de komst van de Flevocampus, de Groen Gas Fabriek in Almere-Buiten en het Upcycle Center in Almere-Haven. Maar daarmee is Almere er nog niet. Verdere verduurzaming en innovatie vraagt draagvlak, een verandering van mindset en betrokkenheid in de gemeentelijke organisatie, bij bedrijven en ondernemers, bij maatschappelijke organisaties en bij bewoners. En verdere verduurzaming en innovatie vraagt dat al deze partijen daarin investeren en/of hun gedrag aanpassen.

Toekomstige opgaven:

- > Het toewerken naar een onderscheidend economisch profiel
- > De positionering Almere in de regio (welke rol dicht het zichzelf toe)
- > Verbeteren van de verbindingen met de regio en specifiek de grote steden Amsterdam en Utrecht
- > Hebben van werkgelegenheid voor middelbaar- en lager opgeleiden
- > Aantrekkingskracht op hoogopgeleiden vergroten
- > Een kennisinfrastructuur en onderwijs dat aansluit op de arbeidsmarkt

2. Kwaliteit leefomgeving

Trends

In de ontwikkeling van steden en regio's gaat momenteel veel aandacht uit naar het versterken van agglomeratiekracht. Dat is de kracht van steden en regio's om mensen en bedrijven aan te trekken. Het idee daarachter is dat grote steden en stedelijke regio's economisch productiever zijn. Een belangrijk ingrediënt van agglomeratiekracht is een aantrekkelijke leefomgeving. Dat gaat over een variatie aan woonmilieus, een breed voorzieningenaanbod, goed ontworpen en onderhouden openbare ruimte, voldoende werkgelegenheid, goede bereikbaarheid, veiligheid en identiteit. Een aantrekkelijke leefomgeving maakt dat mensen kiezen voor een plek, om er te blijven of om er naartoe te verhuizen. Een belangrijke notie hierbij is dat de woningbehoefte verandert. In het hoofdstuk *Opbouw en dynamiek in samenleving* is hier al over gesproken.

In veel steden speelt het vraagstuk van verouderende wijken. De naoorlogse wijken gebouwd tot de jaren 90 zijn nu vaak toe aan groot onderhoud en vernieuwing, zowel wat betreft de woningen als de openbare ruimte. Een omvangrijk vraagstuk en een complicerende factor is dat veel woningen particulier bezit zijn. De veroudering van dit soort wijken wordt versterkt als er in de nabijheid nieuwe woonwijken worden gebouwd. In de lokale woningmarkt zijn deze nieuwe wijken al snel aantrekkelijker. Daardoor kan het verkopen van een huis in een oudere buurt bemoeilijkt worden en soms staan woningen in oudere wijken dan ook 'onder water'. In dat geval is het nog moeilijker voor mensen om in woningverbetering te investeren. Ook maakt het dat mensen misschien wel zouden willen verhuizen, maar dat niet kunnen.

Naast een aantrekkelijke leefomgeving is verduurzaming van de leefomgeving een grote opgave. Een grote rol is daarbij weggelegd voor de energietransitie: het afbouwen van energieverbruik uit fossiele bronnen (het afkoppelen van buurten en wijken van het gas), het ontwikkelen van alternatieven uit hernieuwbare bronnen en het verbeteren van de energiestaat van de gebouwde omgeving. Ook in dit licht vragen de oudere wijken dus om aandacht. De energietransitie vraagt een samenspel van lokale initiatieven enerzijds en collectieve voorzieningen anderzijds. Gemeenten en provincies zijn verantwoordelijk voor gemeentelijke en regionale energie- en warmteplannen, en met de invoering van de Omgevingswet zullen gemeenten de energietransitie en klimaatadaptatie een plek moeten geven in omgevingsvisies en -plannen. Verduurzaming van de leefomgeving gaat ook over klimaatadaptatie: het beantwoorden van veranderingen in het klimaat zoals zware buien die toenemen in intensiteit en frequentie, langere periodes van hitte en droogte, bodemdaling en zeespiegelstijging. Bij de inrichting van de openbare ruimte en het ontwerp van gebouwen kan hier rekening mee worden gehouden. Daarbij gaat het vooral om meer water en groen in de stad en het beperken van verharding. Als het gaat om inrichting van de openbare ruimte, gaat er tot slot ook steeds meer aandacht uit naar openbare ruimte die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten. Het idee is dat daarmee bijgedragen kan worden aan een aantrekkelijke openbare ruimte, betere gezondheid en meer sociale interactie tussen mensen en daarmee aan sociale samenhang.

Almere

Grote, groeiende beheeropgave

Almere kenmerkt zich door haar meerkernige opzet, met gescheiden verkeerssystemen en veel groen en water. Daarmee biedt Almere een aantrekkelijke groene stedelijke woonomgeving en dat is wat veel mensen naar Almere heeft doen verhuizen. Ook biedt de structuur voordelen als het gaat om klimaatadaptatie. Het vele groen en water zorgt voor verkoeling en kan grote hoeveelheden water afvoeren. Wel vraagt klimaatbestendige inrichting van de leefomgeving een omslag in denken en doen. De overheid zal bijvoorbeeld op een andere manier met de inrichting van de openbare ruimte om moeten gaan – waarbij naast klimaatadaptatie ook andere aspecten als bewegen en ontmoeten meer geadresseerd moeten worden. Met de grote bouwopgave die nog in het verschiet ligt, kan juist Almere hier stappen in maken. Andersom brengt de kenmerkende opbouw van de stad ook een grote beheeropgave met zich mee: het tempo van groeien en bouwen, bepaalt het tempo van verouderen. Daar komt bij dat Almere te maken heeft met bodemdaling. Almere heeft een grotere beheeropgave dan menig andere stad en zodoende een grotere vraag naar budget voor het uitvoeren van het beheer.

Ouder wordende wijken

Almere heeft enkele wijken die zodanig verouderen dat hier een grote vernieuwingsopgave ligt. Dat zit in de openbare ruimte, in de infrastructuur en in de gebouwen. De afgelopen jaren is op sommige plekken al aan gewerkt aan groot onderhoud van de openbare ruimte, zoals in Stedenwijk, Kruidenwijk, De Wierden, De Werven, De Bouwmeesterbuurt en de Bloemenbuurt. De financiering van de piek aan vervangingen – van de riolering, maar ook van wegen, bruggen en herinrichting van de openbare ruimte – is een groot vraagstuk.

Als het gaat om de aanpak van verouderde gebouwen is de opgave complexer. Almere telt zo'n 30.000 woningen die stammen uit de jaren 1970 en 1980. Een bouwperiode die gebouwen heeft opgeleverd die weinig energiezuinig zijn en gemiddeld energielabel C/D hebben. Daarmee heeft Almere ondanks haar relatief nieuwe bouwvoorraad ook een grote opgave als het gaat om verduurzaming van de gebouwde omgeving. Een slechte energieprestatie zorgt voor hogere woonlasten en komt de woningwaarde en verkoopbaarheid van de woningen niet ten goede. Met woningcorporaties zijn afspraken te maken over verduurzaming van gebouwen. Een groot deel van de woningen is echter in particulier bezit en eigenaren zullen niet altijd over genoeg financiële mogelijkheden beschikken om hun woning te verbeteren.

Ook de bevolkingssamenstelling verandert met het ouder worden van wijken. Waar ooit jonge gezinnen kwamen wonen leidde dit tot kinderrijke buurten en een voorzieningenniveau dat daarop is afgestemd. De ouders van de jonge gezinnen van toen, zijn de 55-plussers van nu en hun kinderen zijn veelal verhuisd. En ook al zijn er met verhuizingen nieuwe mensen in deze wijken komen wonen, de bevolking is ouder geworden en het inwonertal is gekrompen. In sommige buurten zijn er nu scholen waar het leerlingenaantal onder de stichtingsnorm zakt en is er een overaanbod van sportaccommodaties. De vraag is hoe in deze context een goed voorzieningenniveau gewaarborgd blijft en hoe met overaanbod van maatschappelijk vastgoed wordt omgegaan. In de oudere wijken speelt bij het maatschappelijk vastgoed en andere buurtvoorzieningen als speelplekken ook nog een beheervraagstuk. Veel voorzieningen zijn verouderd en zijn toe aan groot onderhoud of vernieuwing.

Tot slot is in enkele oudere wijken sprake van een hoog aandeel sociale huur en ook sprake van diepzittende en hardnekkige sociaaleconomische problematiek. Sociale opgaven en fysieke opgaven komen in deze wijken samen, waardoor de vernieuwing complexer wordt. De instroom van nieuwe bewoners bestaat hier namelijk voor een deel uit mensen met een zorgbehoefte – die voorheen in een woongroep terecht zouden komen of langer in een instelling zouden verblijven – en voor een deel uit statushouders want woningcorporaties zorgen immers voor de huisvesting van deze groep. Integratie in de samenleving is daarna een belangrijk aandachtspunt. In het verleden zijn deze opgaven geadresseerd met de integrale wijkaanpak, waarbij vanuit sociale, ruimtelijke en economische invalshoek aan de wijk wordt gewerkt. Ook voor de nabije toekomst ligt hier een opgave.

Bodemdaling

Almere ligt in een van de gebieden – en is de grootste stad – in Nederland die het sterkst met bodemdaling te maken hebben. Tussen de verschillende gebieden en zelfs binnen wijken zijn er grote verschillen in bodemdaling. In Almere Stad, Haven en Buiten is de meeste bodemdaling. In Buiten is de Regenboogbuurt in vijftien jaar tijd ongeveer 30 centimeter gezakt. In het westen van Almere valt het voorlopig mee. Tot 2050 wordt voor Almere verdere bodemdaling verwacht van meer dan 60 centimeter, net zoveel als in het aardgasgebied in Groningen. De bodemdaling leidt tot verzakkingen. Waar onderheide gebouwen, bruggen en viaducten op dezelfde hoogte blijven staan, zakken de verharding, tuinen en ook ondergrondse infrastructuur als riolering en leidingen voor de stadsverwarming. Dat leidt tot problemen zoals schade aan riolering en hoogteverschillen tussen woningen en tuinen en de openbare ruimte. Ook kan het leiden tot wateroverlast. Bodemdaling zorgt voor hoge kosten voor groot onderhoud en beheer en vraagt dat er in de ontwikkeling en het beheer van de gebouwde omgeving met bodemdaling rekening gehouden wordt.

Bereikbaarheid en mobiliteit

Naast de verbindingen met de regio die in het hoofdstuk Economie aan bod zijn gekomen, spelen ook binnen Almere vraagstukken op het gebied van bereikbaarheid en mobiliteit. Met het volwassen worden van de stad, zien we nu dat het verkeerssysteem op plaatsen aan herziening en aanpassingen toe is. Dat gaat om verbetering van de verkeersveiligheid (Achillesstraat, aanpak fietskruisingen, Evenaar) en meer ruimte voor de fiets – het meest duurzame, goedkope en gezonde vervoermiddel. Ook de kwaliteit van de stationsomgevingen staat onder druk. Bewoners nemen in toenemende mate initiatieven richting bestuur en politiek om dit onderwerp te agenderen, dus dit vraagt komende

jaren meer inzet en middelen. Innovaties in verkeer en vervoer kunnen zorgen voor gewenste ontwikkelingen: meer vraaggerichte en duurzame mobiliteitsconcepten.

Beperkt ontwikkelde voorzieningenstructuur

Voor een grote stad heeft Almere een beperkt ontwikkelde voorzieningenstructuur. Dat komt omdat de stad nog jong is en het draagvlak voor bepaalde voorzieningen nog op zich liet wachten. Ook bemoeilijkt de toegenomen mobiliteit van mensen dat er voldoende draagvlak is. De afgelopen decennia is gewerkt aan ontwikkeling van de voorzieningenstructuur. Zo hebben twee hogescholen zich in Almere gevestigd net als een categoriaal gymnasium en een internationale school. Dit aanbod kan verder versterkt worden door aanbod van bachelor- en masteropleidingen.

Op het gebied van sport vierde het Topsportcentrum in 2017 haar 10-jarig bestaan en heeft Almere veel ruimte voor georganiseerde en ongeorganiseerde sport. Het groenblauwe karakter biedt veel mogelijkheden voor sport in de openbare ruimte en voor watersporten. Er liggen kansen om deze kwaliteiten van Almere verder te ontwikkelen en uit te dragen.

Op het gebied van cultuur is De Nieuwe Bibliotheek een sterk icoon, is recent geïnvesteerd in de vernieuwing van de schouwburg die is omgedoopt tot Kunstlinie Almere Flevoland (KAF) en wordt Corrosia verbouwd tot modern multifunctioneel centrum. Maar dat is niet genoeg. Almeerders geven aan meer cultuuraanbod te willen. Tegelijkertijd is het een opgave om het huidige aanbod te bestendigen. In de verdere ontwikkeling van de culturele infrastructuur is het een uitdaging om te zorgen dat het aanbod zich ontwikkelt complementair aan aanbod in de regio. Het concertgebouw van Almere staat namelijk aan de Van Baerlestraat in Amsterdam. Voor Almere liggen er kansen in het ontwikkelen van cultuur in nauwe relatie met architectuur, landschap en ruimte. Dergelijke uitingen leveren een bijdrage aan het profiel en identiteit van Almere. Daarnaast is zorgen voor een sterke lokale cultuursector en dito culturele ondernemers een belangrijke opgave. Tot slot kan goede cultuureducatie bijdragen aan aantrekkelijkheid van het onderwijs en aan het toekomstige draagvlak voor culturele voorzieningen.

Ook een breed en gevarieerd winkelaanbod behoort tot de voorzieningen die een stad aantrekkelijk maken. Almere heeft een winkelaanbod dat relatief breed is, maar het zijn vooral winkels in het lage en middensegment. In de binnenstad domineren ketens het straatbeeld en zijn er weinig kleinschalige winkels. Dat maakt het winkelgebied beperkt aantrekkelijk. Wel zijn er momenteel grote trekkers als Primark en het nieuwe Hudson's Bay. Voor het luxe segment zijn inwoners aangewezen op de regio waar veel aanbod is. De aantrekkelijkheid van winkelgebieden kan negatief beïnvloed worden door leegstand van winkels. De winkelleegstand in Almere ligt momenteel onder het landelijk gemiddelde. Binnen de stad zijn er verschillen. Zo ligt de leegstand in Almere Centrum lager dan het stedelijk gemiddelde en in het centrum van Buiten zelfs nog lager. In de centra van Haven en Poort is er juist meer leegstand dan gemiddeld.¹² Het centrum van Buiten zowel een stadsdeelverzorgende functie als een megastores boulevard met grootschalige (perifere) detailhandel en daarmee een stadsdeeloverstijgende rol. De leegstand in Poort is daarnaast niet verwonderlijk aangezien het stadsdeel nog volop in ontwikkeling is. In Haven wordt gewerkt aan het beter afstemmen van het aanbod op de behoefte, hetgeen betekent dat het winkelgebied compacter wordt gemaakt. Als het gaat om winkelleegstand heeft het verleden geleerd dat het vertrek van een winkelbedrijf al snel grote gevolgen kan hebben. Over het algemeen geldt dan ook een 'nieuw voor oud'-principe; nieuwe vierkante meters detailhandel worden toegestaan waar bestaande meters die niet goed functioneren uit de markt worden gehaald.

Toekomstige opgaven:

- > Grote beheer- en vernieuwingsopgave en regelen financiering daarvan
 - o Bodemdaling
 - o Verouderde wijken, inclusief maatschappelijk vastgoed
 - o Stationsomgevingen
- > Inrichten openbare ruimte met oog voor klimaatadaptatie, ontmoeten en bewegen
- > Energietransitie
- > Versterken van voorzieningenstructuur: m.n. op het gebied van cultuur en hoger onderwijs

¹² Bron: Locatus, oktober 2017

3. Het hoe: werken aan Almere

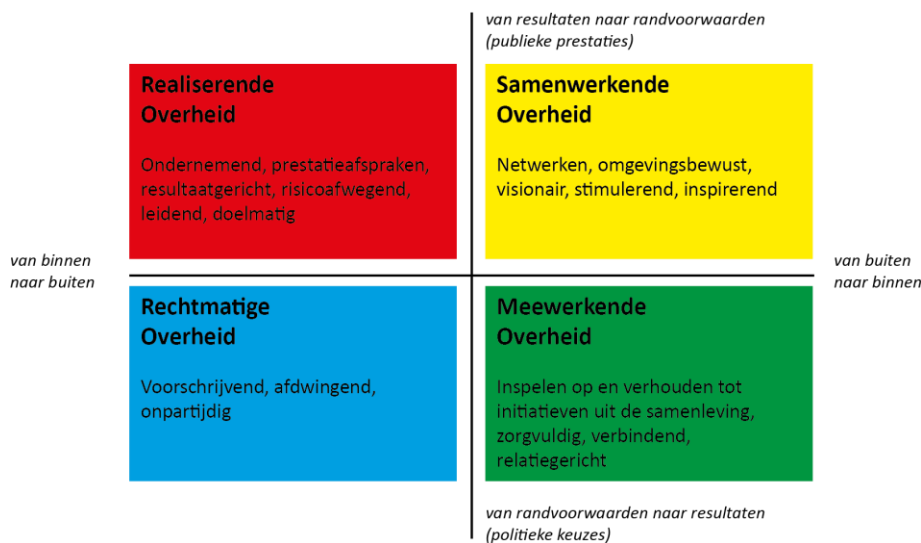
Trends

Netwerksamenleving

In de afgelopen decennia zijn de onderlinge verhoudingen tussen overheid, markt en samenleving geleidelijk verschoven en daarbij zijn ook de rollen en verantwoordelijkheden veranderd. De hiërarchisch gestuurde verzorgingsstaat waar de overheid en het geïnstitutionaliseerde maatschappelijk middenveld de dienst uitmaakten, heeft plaats gemaakt voor een horizontale netwerksamenleving met een veelheid aan spelers. Bewoners zijn mondiger geworden en eisen een rol op in de ontwikkeling van hun woonomgeving en beleid. En ook ondernemers agenderen bij de overheid wat zij nodig hebben om goed zaken goed aan te kunnen pakken.

Als het gaat om de rol van de overheid in de netwerksamenleving groeit het inzicht dat de overheid niet één rol te spelen heeft, maar er in verschillende situaties verschillende rollen op na kan houden. De ene keer is de overheid de strenge scheidsrechter die bepaalt wat wel en wat niet toegestaan is en daarop handhaaft. Dan weer is de overheid de teamspeler die samen met anderen werkt aan gemeenschappelijke doelen. En tot slot kan de overheid de ondernemer zijn die (mee)investeert en realiseert. Deze verschillende rollen zijn door de Nederlandse School voor Openbaar Bestuur uitgewerkt, zoals te zien is in onderstaande afbeelding. In realiteit worden vooral de rollen ter linkerzijde ingevuld door de overheid en ligt er nog een grote opgave om de rollen, de rechter kwadranten in het schema waarin de overheid één van de partijen is, verder te ontwikkelen. Iets wat in een netwerksamenleving absoluut noodzakelijk is.¹³ Grote uitdagingen liggen er zodoende op het gebied van democratisering, zelforganisatie en participatie. Sterker, het kwadrant rechtsonder gaat eigenlijk om een totale omkering van verhoudingen tussen burgers, ondernemers en overheid.

Verschillende rollen van de overheid (Nederlandse School voor Openbaar Bestuur)

Toenemend belang van de regio

De verbondenheid van een stad met haar omgeving betekent dat de arbeidsmarkt en woningmarkt functioneren op regionale schaal. Daarmee zijn er ook maatschappelijke vraagstukken die het schaalniveau van een individuele gemeente overstijgen. Denk aan de veranderingen in de economie of de toenemende verschillen in de samenleving. Daarnaast zijn de energietransitie, klimaatadaptatie en de omschakeling naar een circulaire economie ook vraagstukken die niet louter binnen de gemeentegrenzen op te pakken zijn. Voor een gemeente betekent dit dan ook dat het werken aan de eigen opgaven vraagt om regionale samenwerking. Iets wat al veelvuldig gebeurt, maar ook nog in ontwikkeling

¹³ NSOB/PBL (2014), *Leren door doen*, Den Haag.

is. Bovendien zijn veel maatschappelijke partners van gemeenten, zoals zorginstellingen, woningcorporaties, onderwijsorganisaties ook steeds meer regionaal georganiseerd of werken zij regionaal samen.

In regionale samenwerking groeit het besef dat verschillende thema's vragen om verschillende regionale samenwerkingen. Zo liggen in het sociale domein vaak andere samenwerkingen voor de hand dan in het economische domein. Ook groeit het inzicht dat het van belang is dat samenwerkingen zich in de tijd kunnen aanpassen aan veranderende context. Samenwerking in vaste regioverbanden wringt hier soms bij. Regionale samenwerking vraagt van een gemeente dat zij een heldere kijk heeft op het eigen functioneren en op haar positie en rol in de regio. En het vraagt dat zij in staat is om gemeenschappelijke regionale opgaven te erkennen en daarnaar te handelen.¹⁴

Minder geld beschikbaar

De afgelopen jaren hebben gemeenten flink moeten bezuinigen. Vanuit het Rijk zijn de inkomsten weliswaar toegenomen, maar dat ging gepaard met de decentralisaties in het sociaal domein en het overhevelen van verantwoordelijkheden in 2015. Per saldo moeten gemeenten met minder geld uit het gemeentefonds de taken uitvoeren die zij al voor 2015 had en is ook voor de uitvoering van de taken in het sociaal domein minder geld beschikbaar dan voor de decentralisaties. Daarnaast zijn de eigen inkomsten van gemeenten gedaald door lagere inkomsten uit de exploitatie van bouwgrond. De crisis heeft de grote afhankelijkheid van gemeenten van inkomsten uit de verkoop van grond aan het licht gebracht. Dit heeft geleid tot discussie over de risico's die gepaard gaan met actief grondbeleid, waarbij gemeenten grote voorinvesteringen doen die op latere termijn, met de verkoop van grond terugverdiend wordt. En in het kielzog daarvan is er meer aandacht gekomen voor passief of faciliterend grondbeleid, waarbij voorinvesteringen en daarmee de risico's beperkt blijven. In reactie op dit alles zijn bij de meeste gemeenten gemeentelijke belastingen (zoals OZB, afvalstoffenheffing en leges voor vergunningverlening) verhoogd.

Digitalisering

Digitalisering, technologische innovatie en big data veranderen de economie, sociale contacten, mobiliteit, de zorg en ook de manier waarop de overheid opereert. Veel gemeenten werken hier aan onder de noemer *smart city*. Zo hebben veel gemeenten hun dienstverlening verregaand geautomatiseerd. Van meldingen openbare ruimte tot het aanvragen van paspoorten, vergunningen, toeslagen en uitkeringen. Voor veel mensen vergemakkelijkt dit het contact met de gemeente, maar dit gaat niet voor iedereen op. Vooral voor ouderen, laagopgeleiden, mensen met een taalachterstand of sociaaleconomische problemen is het moeilijk om digitaal de weg te vinden. Het ontbreken van persoonlijk contact kan daarbij een negatief effect hebben op de zelfredzaamheid.

Steeds meer gemeenten ontsluiten daarnaast informatie over de eigen gemeente via online databanken, verzorgen jaarlijkse statistische publicaties en maken trendrapportages die ook digitaal ontsloten worden. Steeds vaker kijken gemeenten daarbij ook naar informatie uit bronnen anders dan de eigen, bijvoorbeeld van marktpartijen. Deze informatievoorziening voedt de samenwerking met partners in de stad en regio. Op veel plekken in Nederland worden verder experimenten gedaan op het gebied van e-democratie. Bewoners die via online platforms de agenda van de gemeenteraad kunnen beïnvloeden, zeggenschap kunnen hebben in beleidsvorming of plannen en projecten kunnen aandragen voor (mede)financiering met gemeenschapsgelden. En als laatste worden in diverse gemeenten ook experimenten gedaan met de toepassing van nieuwe technologie en big data in beheerstaken of verkeersmanagement, zodat dit op efficiëntere manier uitgevoerd kan worden. Sommige experimenten zijn daarbij al staande praktijk geworden. Denk aan parkeercontroles met scanauto's of slimme afvalcontainers die een signaal afgeven wanneer ze vol zijn.

In het debat over *smart city*-ontwikkeling is er optimisme over technologische innovaties en wat deze voor de stad kunnen betekenen. Tegelijkertijd worden ook kritische kanttekeningen geplaatst. Daarbij gaat het om privacy en de notie dat de stad geen zo efficiënt mogelijk te runnen machine is, maar een samenleving.

Integraal en gebiedsgericht werken

Met de veranderende context komt er meer nadruk op de noodzaak om integraal en gebiedsgericht te werken. Bij integraal werken gaat het er om dat er meer aandacht komt voor de verbandingen en afhankelijkheden tussen verschillende activiteiten en diensten binnen een gemeente, met oog voor zowel gelijktijdige als volgordelijke

¹⁴ Studiegroep Openbaar Bestuur (2016), *Maak Verschil, Krachtig inspelen op regionaal-economische opgaven*, Den Haag.

verbindingen en afhankelijkheden. Dit 'ketendenken' is een belangrijk onderdeel van de omschakeling van taak- en organisatiecentrisch handelen (passend bij een hiërarchisch georganiseerde samenleving) naar meer klantdenken en themacentrisch handelen (passend bij de netwerksamenleving). Bovendien kunnen met dit 'ketendenken' financieringsstromen strategischer worden ingezet.

De noodzaak om meer integraal te werken, de complexiteit van de samenleving en de samenwerking met partners in de stad, vragen daarnaast om gebiedsgericht werken: werken op een behapbaar schaalniveau. Welk schaalniveau bij gebiedsgericht werken past, hangt af van de thematiek en de partners. Samenwerking met bewoners vraagt zodoende vooral samenwerking op het schaalniveau van de wijk of buurt. Een aandachtspunt bij gebiedsgericht werken, is dat het grotere samenhangende geheel in beeld blijft. Zodoende is er ook een continu schakelen tussen schalen nodig. Tot slot vraagt de informatiehuishouding om aandacht. Vraagstukgericht werken en schaalverkleining in het werken vraagt – alles rondom privacy in acht nemend – om een daarop toegesneden informatiehuishouding voor signaleren en monitoren van ontwikkelingen in de stad.

Invoering Omgevingswet

De afgelopen jaren is gewerkt aan vereenvoudiging van het omgevingsrecht en in 2021 zal de Omgevingswet ingevoerd worden.¹⁵ Dit gaat gepaard met drie grote opgaven: het ontwerpen en inrichten van een nieuw instrumentarium (onder andere Omgevingsvisie, Omgevingsplan); het bouwen van een compleet digitaal stelsel voor alle gebruikers van de Omgevingswet; en een andere manier van werken van de ambtelijke organisatie en van bestuur en politiek. Immers het integraal en gebiedsgericht werken is in deze wet verankerd. Daarnaast gaat de nieuwe wet uit van meer samenwerking van gemeenten met de regio en met de samenleving, waarbij het voor burgers en bedrijven makkelijker moet worden om initiatief te nemen: het is een verschuiving in de zeggenschap over de directe leefomgeving.

Ook gaat de invoering gepaard met een digitaliseringsslag. Via een webportal krijgen burgers en bedrijven op een plek inzicht in de ontwikkelingsmogelijkheden en alle bijbehorende randvoorwaarden en kunnen zij vergunningsaanvragen indienen. De portal informeert geïnteresseerden over lopende aanvragen en de verschillende betrokken overheidsdiensten werken in de digitale omgeving van de portal met elkaar samen aan de besluitvorming over vergunningsaanvragen. De komende jaren zijn nodig om de impact te duiden, er richtinggevende bestuurlijke beslissingen over te nemen en er adequaat naar te handelen

Almere

Samenwerken aan Almere

Net als elke stad is Almere een verzameling van sociale en professionele netwerken. Zo is er een veelheid aan verenigingen op het gebied van sport, muziek, cultuur, religie en natuur. Er zijn netwerken van ouderen, ondernemers en (sinds kort ook) studenten en veel buurten hebben een bewonersvereniging en bedrijventerreinen een ondernemerskring. Daarnaast is er natuurlijk een veelheid aan maatschappelijke partijen actief in Almere. Van onderwijs tot woningcorporaties tot zorg- en welzijnsorganisaties. Met gebiedsgericht werken en meer specifiek de integrale wijkaanpakken heeft de gemeente de afgelopen tijd de samenwerking met al deze partijen versterkt. Momenteel is de gemeente met 16 wijkteams actief in de gebieden.

De gemeente heeft in de afgelopen jaren veel ruimte gegeven aan initiatief vanuit de samenleving. Denk alleen al aan de vernieuwende vormen van gebiedsontwikkeling waarbij het hele palet van mogelijke betrokkenheid van (toekomstige) bewoners in de ontwikkeling mogelijk is gemaakt. Van zelfbouw tot coöperatieve gebiedsontwikkeling. Daarnaast is op verschillende plekken vormgegeven aan zelfbeheer. In buurthuis en de openbare ruimte. In de lokale politiek is met de politieke markt de drempel voor bewoners om deel te nemen aan het politieke debat verlaagd, maakt de gemeenteraad gebruik van een raadspanel om te inventariseren hoe breder in de Almeerse samenleving over actuele politieke onderwerpen wordt gedacht, kunnen bewoners met een burgeractiviteit- of initiatief onderwerpen op de raadsagenda plaatsen en is er een jaarlijkse motiemarkt waarbij Almeeders moties kunnen indienen waarover gestemd wordt.

¹⁵ Bron: <http://www.binnenlandsbestuur.nl/ruimte-en-milieu/nieuws/nieuwe-ingangsdatum-omgevingswet-bekend.9572793.lynkx>

In al deze samenwerkingen is het een uitdaging om telkens te bezien met welke rol de gemeente de samenwerking het meeste kracht geeft. Per vraagstuk, samenwerkingspartner en gebied kan dit verschillen en ook in de tijd kan er door een veranderde situatie een andere rol gevraagd worden. Het is bovendien een uitdaging om de inzet van kennis, manuren, materieel en geld beter aan te laten sluiten bij de behoeften en ambities in de samenleving. Dat vraagt een gemeente die met groot adaptief vermogen in de haarvaten van de samenleving opereert en ruimte om af te kunnen wijken van procedures of staand beleid en deze waar nodig aan te passen. Dit denken vanuit de samenleving en niet vanuit beleid is nog lang geen gemeengoed binnen de gemeente. In het schema van de NSOB (pagina 16) zit de gemeentelijke organisatie nog te veel in de kwadranten op links en is het werken 'van buiten naar binnen' nog een uitdaging. Daarbij zit er ook een opgave in de informatievoorziening, een belangrijke basis voor samenwerking en gerichte inzet van middelen. Momenteel loopt de gemeente Almere nog niet voorop als het gaat om actuele, toegankelijke en overzichtelijke informatievoorziening en moeten daarin nog nieuwe stappen gezet worden.

Almere in de regio

De gemeente Almere opereert in diverse regionale samenwerkingsverbanden. Er zijn diverse samenwerkingen in provinciaal verband, de gemeente maakt onderdeel uit van de samenwerking in de Metropoolregio Amsterdam, er zijn samenwerkingen met gemeenten in het Gooi en er zijn samenwerkingen die zich uitstrekken tot heel Noordwest-Nederland en tot heel Midden-Nederland. Een aandachtspunt in al deze samenwerkingen is dat deze dienend zijn aan de Almeerse opgaven en dat er in de tijd veranderingen kunnen optreden in welke regionale samenwerking het best bij de opgave past en dat ook de opgaven in de tijd kunnen veranderen. Dit vraagt om adaptief vermogen in de samenwerkingsrelaties. Bijvoorbeeld in de samenwerking tussen onderwijs, bedrijfsleven en openbaar bestuur voor het versterken van het economisch klimaat. Dit wordt ook wel *triple helix*-samenwerking genoemd, waarbij steeds vaker ook de 'civil society' (maatschappelijke organisaties en burgerinitiatieven) wordt betrokken. Men spreekt dan van *quadruple helix*-samenwerking.¹⁶

Almere en het Rijk

Almere heeft met haar groeiopgave een speciale samenwerkingsrelatie met het Rijk. Samenwerking die is vastgelegd in de *Uitvoeringsovereenkomst Almere 2.0* en waar ook de provincie bij betrokken is. In deze uitvoeringsovereenkomst zijn afspraken gemaakt over woningbouw en gebiedsontwikkeling, bereikbaarheid, groenblauw, duurzaamheid, onderwijs, cultuur, sport en economie, over het behoud van de concurrentiepositie van het huidige stedelijke gebied en over de onderlinge samenwerking en het financieel kader ten behoeve van de uitvoering. Onder deze afspraken werkt de gemeente concreet samen met het Rijk aan het Fonds Verstedelijking Almere, het Woningbouwatelier en Oosterwold.

Financiële uitdagingen

Een aandachtspunt in de gemeentefinanciën van Almere is het risicoprofiel van de gemeente in relatie tot het weerstandsvermogen. De buffer om tegenvallers op te vangen is beperkt. Ondanks dat er sinds kort sprake is van stabilisatie, zijn de reserves de afgelopen jaren flink afgenomen. De schuldenlast van de gemeente is daarnaast relatief hoog, mede doordat de gemeente veel geïnvesteerd heeft in grond voor gebiedsontwikkeling. Sinds 2016 is het versterken van het weerstandsvermogen een prioriteit. Een positieve ontwikkeling is dat voor de komende jaren met aantrekkende grondverkoop inkomsten worden verwacht waarmee het weerstandsvermogen verder versterkt kan worden. Zodoende lopen een iets sombere toon die stamt uit de situatie van enkele jaren geleden gelijk op met de actualiteit waarin het er weer rooskleuriger uitziet. Tegelijkertijd blijft het risicoprofiel van Almere – als stad met veel ambities, groei en investeringen – hoog. En ligt er voor Almere de komende jaren een grote uitdaging in het financieren van de beheer- en vernieuwingsopgave. De kosten voor de vervanging van de riolering zijn geraamd op meer dan 500 miljoen euro en voor het op peil houden van de kwaliteit van beheer en onderhoud van de infrastructuur zijn extra middelen nodig in het MPBA (Meerjarenperspectief Beheer Almere). Tot slot is de MIPA-reserve (Meerjaren Infrastructuur Programma Almere) de afgelopen jaren niet aangevuld, zoals voorheen gebruikelijk, en nemen daarmee de reserves voor investeringen af. Om vanaf 2020 aanspraak te kunnen blijven maken op cofinanciering van projecten door derden zijn aanvullende eigen middelen nodig.

¹⁶ Het belang hiervan wordt ook onderschreven door het invloedrijke onderzoek *Maak Verschil* van de Studiegroep Openbaar Bestuur (2016).

Smart city Almere

In het verleden is Almere altijd zeer innovatief is geweest bij het toepassen van nieuwe technologie in de stad. Denk aan de grootschalige toepassing van stadsverwarming, het systeem van ondergrondse afvalinzameling in het centrum en dat in Almere de eerste draadloze internetnetwerken operatief waren. Al vroeg zette Almere in op ICT en momenteel is Almere de meest 'verglasde' stad van Nederland met bijna volledige dekking met glasvezel en hebben bewoners hier het snelste internet van Nederland.¹⁷ Het is dan ook niet verwonderlijk dat in het economisch beleid van de gemeente Big Data-toepassingen en Smart Society een speerpunt zijn. Toch blijft Almere vergeleken bij andere gemeenten nog achter op het gebied van *smart city*-experimenten en de toepassing van bewezen technologieën in de eigen dienstverlening en uitvoering of in het bestuur van de stad (e-democratie).

Ontwikkeling van integraal werken

Almere heeft al lange tijd ervaring met het gebiedsgericht werken en wijkaanpakken. In deze werkwijze komen de verschillende domeinen samen en wordt zodoende integraal gewerkt aan de ontwikkeling van de stad. Toch liggen hier nog uitdagingen. Zo zit de cultuur van het ontwikkelen van nieuw stedelijk gebied diep verankerd in het DNA van de gemeentelijke organisatie. Een cultuur van beheer van bestaand stedelijk gebied, zoals gebruikelijk is in steden met een lange bestaansgeschiedenis, moet nog groeien. Het is een uitdaging om in het werken van de gemeente beheer en ontwikkeling meer met elkaar te verweven. Waar zich nu het vraagstuk aandient van de vernieuwing van de oudere woonwijken, kan dit een aangrijpingspunt zijn om ook de manier van werken te vernieuwen. Daarnaast zit er een uitdaging in het verder ontwikkelen van 'ketendenken' in het werken van de organisatie, om zo strategischer te kunnen opereren en financieringsstromen te kunnen verbinden. Bovendien is dit 'ketendenken' onmisbaar voor een duurzame, circulaire benadering van ontwikkeling en beheer van de leefomgeving. Dit vraagt om innovatie in de eigen werkwijzen.

Invoering van de Omgevingswet

De principes waarop de Omgevingswet is gestoeld passen zeer bij de wijze waarop Almere de stad wil ontwikkelen en beheren: veel ruimte voor initiatief van bewoners en ondernemers; maatwerk waar dat kan; en een grote verantwoordelijkheid voor de lokale democratie om passende afwegingen te maken die bij het bijzondere karakter van de stad behoren. In Almere wordt momenteel geëxperimenteerd met deze principes. De gebiedsontwikkeling in Oosterwold is daar een voorbeeld van. Mede op basis van dit praktijkexperiment bereiden de uitvoerende teams (Vergunningen, Handhaving, Beheer) zich voor op de komst van de Omgevingswet.

Toekomstige opgaven:

- > De capaciteit hebben in de gemeentelijke organisatie 'van buiten naar binnen' te werken
- > Kwaliteit informatiehuishouding en ontsluiting van informatie
- > Ontwikkeling van regionale samenwerkingen
- > Toepassing van technologische innovaties in dienstverlening, bestuur en uitvoering
- > Omslag in cultuur van 'groei' en weinig ontwikkelde cultuur van 'beheer'
- > Ketendenken inbedden in de werkwijze van de gemeente
- > Invoering Omgevingswet

¹⁷ Bron: <https://www.providercheck.nl/blog/bericht/498/almere-heeft-snelste-internet-van-nederland-en-gouda-het-traagste>

Colofon

Opdrachtgever: College van B&W

Stuurgroep: Franc Weerwind (burgemeester) en Richard Wielinga (gemeentesecretaris)

Procesleiders: Wendy Eygendaal en Thijs van der Steeg (m.m.v. Saskia de Werdt)

Werkgroep: Wiebe Oosterhoff, Jan Klopstra, Hinne Paul Krolis, Carin Ogier, Gerard Jansen, Hillen Oost, Linda van der Heijden, Esther van Garderen, Remco Suk, Paul van Zijl, Jet van den Biggelaar, Harry Zondag, Gerhard Dekker, Rogier Koreman, Erik Hagens, Maarten Nip, Wilma Beerda, Michiel van Essen en alle andere collega's die kleinere of grotere tekstbijdragen hebben geleverd.

Tekst: Judith Lekkerkerker

Eindredactie: Judith Lekkerkerker en Thijs van der Steeg